

Prof. dr Snežana SOKOVIĆ,
Pravni fakultet u Kragujevcu

Originalni naučni rad
UDK: 343.91-053.6 ; 343.8-053.6
Primljeno: 24. septembar 2012. god.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE I IZVRŠENJA KRIVIČNIH SANKCIJA KOJE SE IZRIČU MALOLETNICIMA

Krivičnopravni položaj maloletnika posebno karakterišu krivične sankcije. Radi se o potpuno zasebnom sistemu čije težište predstavlja prilično razuđena posebna vrsta krivičnih sankcija pre svega vaspitnog karaktera koja podrazumeva i značajne sadržaje brige i zaštite maloletnika. Primena kazne maloletničkog zatvora je minimalna i izuzetna, sa znatno proširenim vaspitnim sadržajima, a sve značajnije mesto zauzimaju i mere alternativnog karaktera. No, ključni i najkрупniji problemi u vezi sa krivičnim sankcijama za maloletnike nastaju u fazi izvršenja. Moguće je realizovati tek trećinu predviđenih vaspitnih mera, što samo po sebi značajno redukuje i ostale prednosti i pogodnosti vaspitnih mera koje omogućavaju visok stepen individualizacije u primeni mera i izvesnije i efikasnije ostvarivanje same svrhe vaspitnih mera. Mogućnost kombinovanja posebnih obaveza i pojačanog nadzora shodno konkretnim potrebama maloletnog izvršioca je značajno umanjena, kao i adekvatna zamena jedne vaspitne mere drugom. Izbor krivične sankcije za maloletnike u sudskoj praksi, iz istih razloga, često je uslovljen u većoj meri postojanjem realnih mogućnosti za izvršenje izrečene mere, nego potrebama krivičnog postupka i maloletnog izvršioca krivičnog dela. Razlozi nesklada između velikog potencijala krivičnih sankcija za maloletnike i realnog stanja primene nisu prevashodno normativnog karaktera, nisu materijalno-pravne ili procesno-pravne prirode, pa ne treba očekivati da će se stanje popraviti de lege ferenda, samo najavljenom

izmenom Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica.

Ključne reči: vaspitne mere, maloletnički zatvor, izvršenje, zavodske vaspitne mere.

1. Osnovne karakteristike sistema krivičnih sankcija i drugih mera koje se izriču maloletnim učiniocima krivičnih dela

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (u daljem tekstu: ZMUKD) predviđa dve vrste mera: krivične sankcije i vaspitne naloge. Vaspitni nalozi, novina u sistemu reagovanja na kriminalitet maloletnika, nisu sankcije, nego mere alternativnog karaktera. Fakultativno ih primenjuje nadležni javni tužilac, ukoliko postupak još nije pokrenut, ili sudija za maloletnike ako se vodi postupak, pod uslovom da se radi o krivičnom delu za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, maloletnik priznaje krivično delo, a odnos maloletnika prema krivičnom delu i oštećenom je takav da opravdava primenu ove mere. Svrha vaspitnih naloga jeste da se ne pokreće krivični postupak prema maloletniku ili da se obustavi postupak, odnosno da se primenom vaspitnog naloga utiče na pravilan razvoj maloletnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi vršio krivična dela. Zakon predviđa mogućnost izricanja jednog ili više vaspitnih naloga od pet normiranih: poravnanje sa oštećenim, rad u korist zajednice, redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao, podvrgavanje određenom ispitivanju ili odvikavanju od zavisnosti i uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi.

U sistemu krivičnih sankcija koje se izriču maloletnicima vaspitne mere su tradicionalno primarnog karaktera u odnosu na kazne, koje se primenjuju izuzetno. Zakon poznaje i tri grupe vaspitnih mera: dve mere upozorenja i usmeravanja: sudski ukor i posebne obaveze, četiri mere pojačanog nadzora: od strane roditelja, usvojioca ili staraoca, u drugoj porodici, od strane organa starateljstva i pojačani nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika, i tri zavodske mere: upućivanje u vaspitnu ustanovu, upućivanje u vaspitno-popravnici dom i upućivanje u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje.

Kazna maloletničkog zatvora je fakultativnog karaktera, može se primeniti izuzetno, samo prema starijem maloletniku koji je učinio krivično delo za koje je zakonom propisana kazna zatvora teža od pet godina i to ukoliko zbog visokog stepena krivice, prirode i težine krivičnog dela ne bi bilo opravdano izreći vaspitnu meru. Maloletnički zatvor se izriče na pune godine i mesece u rasponu od šest meseci do pet godina. Izuzetno, za delo za koje je propisana kazna zatvora dvadeset godina ili teža

kazna ili u slučaju sticaja krivičnih dela za koja je propisana kazna zatvora teža od deset godina, maloletnički zatvor se može izreći u trajanju do deset godina.

Mere bezbednosti se, osim mere zabrane vršenja poziva, delatnosti ili dužnosti, koja se ne može izreći maloletnicima, izriču maloletnicima uz vaspitnu meru ili kaznu maloletničkog zatvora, s tim što se mera bezbednosti obaveznog lečenja alkoholičara i mera obaveznog lečenja narkomana ne mogu izreći uz mere upozorenja i usmeravanja. Mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi može se izreći samostalno. Umesto ove mere maloletnicima se izriče zavodska vaspitna mera upućivanja u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje, ukoliko se u ustanovi za lečenje i osposobljavanje može obezbediti čuvanje i lečenje maloletnika.

Uvođenjem vaspitnih naloga, kao sistema mera diverzionog postupka, promenom sadržine nekih mera, pri čemu su sudu i organima krivičnog gonjenja istovremeno data široka ovlašćenja u pogledu pokretanja, vođenja ili okončanja postupka shodno načelu oportuniteta, vidno je da ZMUKD u sistemu formalne socijalne kontrole maloletničkog kriminaliteta dodatno afirmiše načelo vaspitavanja u odnosu na načelo kažnjavanja.

Svrha sankcija koje se izriču maloletnicima u značajnoj meri određuje i način i karakteristike izvršenja. U okviru opšte svrhe krivičnih sankcija, svrha krivičnih sankcija koje se izriču maloletnicima jeste da se nadzorom, pružanjem zaštite i pomoći, kao i obezbeđivanjem opšteg i stručnog osposobljavanja utiče na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloletnika, na vaspitanje i pravilan razvoj njegove ličnosti, kako bi se obezbedilo ponovno uključivanje maloletnika u društvenu zajednicu. Maloletnički zatvor, obzirom na uslove izricanja i na način izvršenja ima karakteristike i vaspitne mere i kazne. Iz tih razloga svrha ove sankcije delom se poklapa sa svrhom vaspitnih mera, ali osim toga podrazumeva i vršenje pojačanog uticaja na maloletne učinioce da ubuduće ne vrše krivična dela, kao i uticaj na druge maloletnike da ne vrše krivična dela.

Koncepcijski, sistem krivičnih sankcija za maloletnike i dalje je zasnovan prevashodno na socijalno-zaštitnom modelu, ali novinu predstavlja određeni uticaj modela pravde. Drugim rečima, pristup koji podrazumeva usmerenost na ličnost prestupnika i neophodnost njegove rehabilitacije dopunjava se stavom da je osim rehabilitacije, ili uporedo sa rehabilitacijom, značajna i reintegracija maloletnog prestupnika u društvenu sredinu, koja se, ne zanemarujući težinu krivičnog dela, zasniva na poštovanju prava maloletnika kao građanina.¹ Koncepcijska doslednost

---

1 O modelima kontrole kriminaliteta maloletnika: M., Škulić, *Maloletničko krivično pravo*, Beograd, 2011, str. 96-108; T. Newburn: *Youth, Crime, and Justice*, *The Oxford Handbook of Criminology*, ed. M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner, Oxford, 1997, str. 643. i dalje; J. E. Bynum, W. E. Thompson *Juvenile Delinquency, A Sociological Approach*, Boston, 2005, str. 412; J. Braithwaite: *Setting Standards for Restorative Justice*, *The British Journal of Criminology*, Vol. 42, 2/2002, Đ. Ignjatović, *Kriminologija*, Beograd, 2007, str. 253.

zahteva i u penološkoj fazi primenu kako rehabilitacionog, tako i reintegracionog modela, zavisno od sadržine konkretne mere.²

2. Osnovni principi izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima

ZMUKD posebno reguliše opšta pravila izvršenja krivičnih sankcija prema maloletniku i normira sledeće principe³:

- *postupanje po pravnosnažnoj i izvršnoj sudskoj odluci* – izvršenju vaspitne mere se pristupa kada je odluka kojom je mera izrečena postala pravnosnažna i kada za izvršenje ne postoje zakonske smetnje. Izuzetno, u saglasnosti sa roditeljima maloletnika i po saslušanju maloletnika, sud može da odluči da se pristupi izvršenju mere iako je izjavljena žalba protiv presude, odnosno rešenja kojim je maloletniku izrečena kazna maloletničkog zatvora ili zavodska vaspitna mera;
- *važenje i u odnosu na punoletna lica* – odredbe o izvršenju krivičnih sankcija prema maloletnicima primenjuju se i na punoletne učinioce krivičnih dela kojima je izrečena vaspitna mera ili kazna maloletničkog zatvora i na lica koja za vreme izvršenja tih sankcija postaju punoletna;
- *nediskriminacija* – maloletnici prema kojima se izvršavaju krivične sankcije ravnopravni su bez obzira na sve oblike različitosti, posebno bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, političko i drugo uverenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, imovinsko stanje, status stečen rođenjem ili drugi status maloletnika, njegovog roditelja, usvojioca ili staraoca;
- *individualizacija i fleksibilnost u opštem načinu postupanja* – u toku izvršenja krivičnih sankcija prema maloletniku se postupa primereno njegovom uzrastu, stepenu zrelosti i drugim svojstvima ličnosti, uz poštovanje dostojanstva i podsticanje učešća u sopstvenoj resocijalizaciji; postupanje je zasnovano na savremenim pedagoškim, psihološkim i penološkim znanjima i iskustvima;

---

2 Za funkcionisanje sistema krivičnih sankcija značajna je i restriktivnost zakonskih odredbi o davanju podataka o izrečenim vaspitnim merama i osudama na kaznu maloletničkog zatvora, čime se sprečava stigmatizacija maloletnika nekontrolisanim saopštavanjem ovakvih podataka. Podaci o izrečenim vaspitnim merama mogu se dati samo sudu, javnom tužilaštvu i organu starateljstva, s tim što se ne mogu davati podaci o vaspitnim merama izrečenim za krivična dela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, ako je lice na koje se podaci odnose navršilo dvadeset jednu godinu. Podaci o osudi na kaznu maloletničkog zatvora ne mogu se dati nikome, osim suda, javnog tužioca i organa unutrašnjih poslova i to u vezi sa novim krivičnim postupkom koji se vodi protiv lica koje je ranije bilo osuđeno, zatim organa za izvršenje krivičnih sankcija i organa koji učestvuje u davanju amnestije, pomilovanja, rehabilitacije ili u odlučivanju o pravnim posledicama osude, i u nekim slučajevima, organa starateljstva.

3 S., Soković, Izvršenje krivičnih sankcija, Beograd, 2008, str. 152; S., Soković, S., Bejatović, Maloletničko krivično pravo, Kragujevac, 2009, str. 180.

- *individualizacija kroz pojedinačne programe postupanja* – izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora zasniva se na pojedinačnom programu postupanja sa maloletnikom koji je prilagođen njegovoj ličnosti u skladu sa savremenim dostignućima nauke, penološke i pedagoške prakse;
- *obrazovanje i verska prava* – obrazovanje i radno osposobljavanje maloletnika čine ključni segment vaspitnog procesa, zbog čega zakon naglašava da je neophodno omogućiti maloletniku potrebne uslove za sticanje osnovnog i srednjeg stručnog obrazovanja i radnog osposobljavanja, kao i slobodno izražavanje verskih osećanja i vršenje verskih obreda;
- *zaštita zdravlja maloletnika* – izvršenje sankcija izrečenih maloletnicima podrazumeva konstantnu zaštitu zdravlja maloletnika u svakoj situaciji; u cilju očuvanja i poboljšanja zdravlja maloletnika koji se nalaze na izdržavanju zavodske vaspitne mere ili kazne maloletničkog zatvora, zavod, odnosno ustanova, je obavezna da organizuje sistematski pregled najmanje jedanput godišnje, najmanje dva puta godišnje da sačini izveštaj o psihičkom stanju maloletnika i dostavi ga sudiji za maloletnike suda koji je sudio u prvom stepenu i koji vrši nadzor nad izvršenjem krivičnih sankcija;
- *zabrana upućivanja u samicu* – maloletniku ne može biti izrečena disciplinska kazna upućivanja u samicu;
- *zabrana nošenja vatrenog oružja* – unutar zavoda i ustanova u kojima se izvršavaju zavodske vaspitne mere ili kazna maloletničkog zatvora zabranjeno je nošenje vatrenog oružja;⁴
- *troškovi izvršenja* – troškovi izvršenja krivičnih sankcija u načelu padaju na teret budžetskih sredstava; izuzetno, lica koja su po zakonu obavezna da izdržavaju maloletnika ili sam maloletnik koji ima prihode ili poseduje imovinu, ukoliko su u mogućnosti, dužni su da snose deo troškova u zakonu navedenih sankcija;
- *zaštita prava maloletnika* – ukoliko u toku izvršenja krivične sankcije sudija za maloletnike utvrdi da postoje činjenice i okolnosti koje ukazuju na potrebu preduzimanja mera radi zaštite prava maloletnika, dužan je da o tome obavesti organ starateljstva nadležan prema mestu prebivališta ili boravišta maloletnika;
- *pravo pritužbe* – maloletnik koji smatra da su mu uskraćena ili povređena određena prava, ili da su učinjene druge nezakonitosti ili nepravilnosti u toku izvršenja zavodske vaspitne mere ili kazne maloletničkog zatvora ima pravo pritužbe upravniku zavoda, odnosno ustanove u kojoj se sankcija izvršava. U roku od tri dana upravnik donosi obrazloženo rešenje sa poukom o pravnom

---

4 Ova odredba ZMUKD, kao i odredba koja reguliše izuzetno moguću upotrebu oružja, odstupa od relevantnih standarda. Naime, standardi sadržani u odgovarajućim međunarodnim dokumentima (Havanska pravila, čl. 11b) predviđaju, pored zabrane nošenja i zabranu upotrebe vatrenog oružja u svim ustanovama u kojima su smešteni maloletnici. Vidi: O., Perić, Komentar Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Beograd, 2007, str. 179.

leku, kojim se pritužba odbija kao neosnovana ili se utvrđuje njena potpuna ili delimična osnovanost, kad se istovremeno nalažu i mere za otklanjanje učinjenih povreda prava maloletnika;

- *pravo na žalbu veću za maloletnike prvostepenog suda* – protiv rešenja upravnika o pritužbi, u roku od osam dana od prijema rešenja, maloletnik može da podnese žalbu veću za maloletnike prvostepenog suda koji vrši nadzor nad izvršenjem vaspitne mere, odnosno veću za maloletnike prvostepenog suda koji je sudio u postupku u kome je izrečena kazna maloletničkog zatvora.

3. Osnovne karakteristike izvršenja vaspitnih mera

ZMUKD izvršenje vaspitnih mera normira kao poseban sistem zasnovan na zajedničkim principima, nakon čega reguliše i posebne karakteristike izvršenja svake mere. Može se uočiti da se izvršenje vaspitnih mera temelji na sledećim principima:

- za izvršenje svih vaspitnih mera po pravilu je nadležan organ starateljstva, izuzetno, za izvršenje vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom nadležan je sud. Organ starateljstva nadležan po mestu prebivališta, odnosno boravišta maloletnika izveštava nadležni sud o toku i rezultatima izvršenja izrečene mere posebne obaveze⁵, prati i pomaže izvršenje mere pojačanog nadzora od strane roditelja, usvojioca ili staraoca, zaključuje ugovor sa porodicom u koju se upućuje maloletnik radi izvršenja mere pojačanog nadzora u drugoj porodici i prati i pomaže izvršenje ove mere, određuje stručno lice kome poverava sprovođenje vaspitne mere pojačanog nadzora od strane organa starateljstva, daje mu uputstva za sačinjavanje programa rada sa maloletnikom, određuje ustanovu za izvršenje mere pojačanog nadzora uz dnevni tretman i stara se o sprovođenju dnevnog tretmana, i izveštava sud o toku i rezultatima izvršenja svih ovih mera svakih šest meseci, a na zahtev sudije za maloletnike i češće;
- nadzor nad izvršenjem mera i kontrolu izvršenja vaspitnih mera vrši sudija za maloletnike koji je sudio u prvom stepenu i o tome vodi Kontrolnik izvršenja vaspitnih mera i sačinjava odgovarajuće spise praćenja i kontrole;⁶
- sudija za maloletnike i javni tužilac za maloletnike tok i rezultate izvršenja prate na osnovu izveštaja podnetih od strane organa starateljstva u propisanim rokovima, a najmanje jedanput godišnje vrše i neposredni nadzor i kontrolu izvršenja vaspitnih mera.

---

5 Izvršenje ove mere detaljnije je regulisano Pravilnikom o izvršenju vaspitnih mera posebnih obaveza, Sl. Glasnik RS, 94/06.

6 Detaljnije: Sudski poslovnik, Sl. Glasnik RS, 65/03; Pravilnik o načinu vođenja kontrolnika i spisa izvršenja vaspitnih mera, Sl. Glasnik RS, 63/06.

4. Osnovne karakteristike izvršenja zavodskih vaspitnih mera

Obzirom da vaspitne mere zavodskog karaktera podrazumevaju ograničenje slobode kretanja maloletnika i njegovu institucionalizaciju, njihovo izvršenje je regulisano posebnim zajedničkim odredbama, iz kojih proizilaze i određene opšte karakteristike izvršenja zavodskih vaspitnih mera:

- *zavodske vaspitne mere se izvršavaju u posebnim ustanovama* – vaspitnoj ustanovi, vaspitno-popravnom domu i posebnoj ustanovi za lečenje i osposobljavanje maloletnika;
- *hitnost u postupanju* – ukoliko sud koji je sudio u prvom stepenu nije nadležan za izvršenje mere⁷, dužan je da odluku i potrebnu dokumentaciju dostavi nadležnom organu u roku od tri dana od kada je odluka postala izvršna, koji je u istom kratkom roku od tri dana od prijema odluke i dokumentacije dužan da pristupi izvršenju krivične sankcije;
- *redovni obilazak maloletnika* – sudija za maloletnike koji je sudio u prvom stepenu i nadležni javni tužilac za maloletnike najmanje dva puta u toku godine obilaze maloletnika smeštenog u zavodu, odnosno ustanovi za izvršenje zavodskih mera;
- *hitnost u otklanjanju nedostataka i nepravilnosti u izvršenju* – o uočenim propustima i nepravilnostima u toku obilaska maloletnika, sudija i javni tužilac bez odlaganja obaveštavaju organe nadležne za stručni nadzor nad izvršenjem vaspitnih mera, kao i samu ustanovu u kojoj se mera izvršava, koji su takođe bez odlaganja dužni da izvrše odgovarajuće provere i otklone nepravilnosti i nezakonitosti;
- *mogućnost odlaganja* početka izvršenja zavodske vaspitne mere iz opravdanih razloga;
- *mogućnost prekida izvršenja* vaspitne mere iz opravdanih razloga;
- *završavanje školovanja i stručnog osposobljavanja* – ukoliko se maloletnik nalazi u završnom razredu škole ili pri kraju stručnog osposobljavanja, a otpuštanjem bi se onemogućio završetak školovanja ili stručnog osposobljavanja, zavod ili ustanova na molbu maloletnika može da produži boravak u ustanovi i time omogući završetak školovanja ili stručnog osposobljavanja.

5. Osnovne karakteristike izvršenja mere upućivanja u vaspitno-popravni dom

Upućivanje u vaspitno-popravni dom predstavlja najtežu vaspitnu meru, po sadržini sličnu kazni maloletničkog zatvora, zbog čega se i karakteristike izvršenja približavaju izvršenju kazne maloletničkog zatvora. Međutim, iako podrazumeva

---

7 U nadležnosti suda jeste samo izvršenje mere upućivanja u vaspitno-popravni dom, dok je za izvršenje ostalih mera nadležan organ starateljstva.

institucionalizaciju maloletnika, osnovna svrha ove mere nije kažnjavanje nego vaspitanje, odnosno razvoj i jačanje lične odgovornosti maloletnika, vaspitanje i pravilan razvoj njegove ličnosti, kako bi se obezbedilo ponovno uključivanje maloletnika u društvenu zajednicu. Svrha vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom određuje i osnovne karakteristike izvršenja. Nadzor, pružanje zaštite i pomoći maloletniku, kao i obezbeđivanje opšteg i stručnog osposobljavanja čine osnovnu sadržinu ove vaspitne mere.⁸

Upućivanje u vaspitno-popravni dom se izvršava u posebnoj ustanovi, vaspitno-popravnom domu, u posebnom odeljenju prema ženskim licima, i posebnom odeljenju za punoletna lica, za maloletnike koji su u toku izvršenja mere postali punoletni.⁹

Za upućivanje maloletnika u vaspitno-popravni dom nadležan je sud koji je sudio u prvom stepenu. Maloletniku se za pripremu mora ostaviti period od osam do petnaest dana, posle koga se u pratnji roditelja, usvojioca ili staraoca javlja na izvršenje vaspitne mere. Ako se steknu potrebni uslovi, sud može da naredi prinudno dovođenje, odnosno izdavanje poternice. Nakon opservacije ličnosti u posebnom odeljenju u trajanju do trideset dana i određivanja pojedinačnog programa postupanja, maloletnik se raspoređuje u odgovarajuću vaspitnu grupu. Svaka vaspitna grupa ima najviše deset maloletnika i posebnog vaspitača.

Maloletnik u toku boravka u vaspitno-popravnom domu ima sledeća prava: odeću i obuću primerenu godišnjem dobu i klimatskim prilikama; ishranu koja omogućava normalni psihofizički razvoj, najmanje tri obroka dnevno energetske vrednosti najmanje 14.600 džula; boravak na svežem vazduhu najmanje tri časa dnevno; učešće u organizovanim kulturno-sportskim i drugim aktivnostima izvan doma; obezbeđene uslove za bavljenje fizičkom kulturom i sportom; pohađanje nastave izvan ustanove, ako dom ne može da organizuje nastavu određenog smera ili stepena i ako to opravdava postignut uspeh u vaspitanju i školovanju; neograničeni prijem paketa sa sadržinom i težinom u skladu sa aktom o kućnom redu; posete roditelja, usvojioca, staraoca, bračnog druga ili lica sa kojim je u vanbračnoj zajednici, dece, i ostalih srodnika u pravoj liniji, a u pobočnoj do četvrtog stepena srodstva jednom nedeljno; posetu bračnog druga ili lica sa kojim je u vanbračnoj zajednici jednom mesečno sa boravkom u posebnoj prostoriji u okviru vaspitno-popravnog doma do tri sata nasamo; uz odobrenje upravnika posete drugih lica koja ne ometaju izvršenje vaspitne mere dva puta mesečno; pravo na rad u rad-

---

8 Izvršenje zavodske vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom detaljnije je regulisano Pravilnikom o kućnom redu Vaspitno-popravnog doma, Sl. Glasnik RS, 71/06.

9 Upućivanje u vaspitno-popravni dom jeste sankcija zavodskog karaktera čije izvršenje, kao i u slučaju svih zavodskih sankcija, organizuje, sprovodi i nadzire Uprava za izvršenje zavodskih krivičnih sankcija. Vaspitno-popravni dom spada u zavode poluotvorenog tipa, u kome je služba za obezbeđenje osnovna prepreka za bekstvo. O tome: Uredba o osnivanju zavoda za izvršenje zavodskih sankcija u Republici Srbiji, Sl. Glasnik RS, 20/06.

nom vremenu određenom shodno opštim propisima ako ne pohađa nastavu, odnosno saglasno sa obavezama pohađanja nastave, s tim što se izvan radnog vremena može uposliti najviše dva časa dnevno na održavanju higijene ili drugim tekućim poslovima u domu; naknadu za rad i novčane nagrade za posebne uspehe u radu, pri čemu polovinom iznosa slobodno raspolaže a ostatak se stavlja na štednju; dnevni i nedeljni odmor shodno opštim propisima; godišnji odmor u trajanju od osamnaest do trideset dana, koji može da koristi i izvan doma, pri čemu odluku o dužini, načinu i mestu korišćenja donosi upravnik; zdravstvenu zaštitu izvan doma ukoliko dom ne može da pruži odgovarajuću zdravstvenu zaštitu, pri čemu se vreme provedeno na lečenju uračunava u vreme trajanja vaspitne mere.

Zakon predviđa da upravnik vaspitno-popravnog doma može maloletniku, ukoliko se dobro vlada i zalaže na radu, dodeliti sledeće pogodnosti: prošireno pravo na prijem poseta, slobodne izlaske u grad, posete sportskim, kulturnim i drugim prikladnim događajima izvan doma, posete porodici, srodnicima i drugim bliskim osobama za vreme vikenda i praznika i odsustvo iz vaspitno-popravnog doma do petnaest dana. Važno je da upravnik može maloletniku pored ovih taksoativno nabrojanih pogodnosti, dodeliti i druge pogodnosti ako to povoljno utiče na izvršenje vaspitne mere.

Za učinjene disciplinske prestupe u toku izvršenja mere upućivanja u vaspitno-popravni dom, maloletniku se može izreći jedna od sledećih disciplinskih mera: opomena, oduzimanje dodeljene pogodnosti i izdvajanje u posebnu prostoriju, pri čemu se oduzimanje dodeljenih pogodnosti i izdvajanje u posebnu prostoriju mogu izreći i kumulativno. Ako se svrha disciplinske mere može postići i bez njenog izvršenja, izvršenje disciplinske mere (osim opomene) se može uslovno odložiti do tri meseca, ali se i uslovno odlaganje može opozvati ukoliko maloletniku u periodu odlaganja bude izrečeno novo oduzimanje dodeljene pogodnosti ili izdvajanje u posebnu prostoriju. Disciplinska mera izdvajanja u posebnu prostoriju predstavlja meru neprekidnog boravka dva ili više maloletnika u posebnoj prostoriji i izriče se u trajanju do sedam dana, odnosno do petnaest dana kod sticaja disciplinskih prestupa. U toku izvršenja ove disciplinske mere maloletnik najmanje dva časa dnevno boravi na svežem vazduhu izvan zatvorene prostorije, dostupni su mu udžbenici i druga literatura, svakog dana ga obavezno posećuju lekar i vaspitač, a najmanje svaki treći dan upravnik doma.

Primena sredstava prinude ili sredstava za privremeno onesposobljavanje prema maloletniku u toku boravka u vaspitno-popravnom domu dozvoljena je samo izuzetno, kada je to neophodno da se spreči fizički napad na službeno lice, drugog maloletnika ili samopovređivanje. Vatrene oružje i hladno oruđe se mogu primeniti krajnje restriktivno, samo ukoliko se drugim sredstvima ne može zaštititi život maloletnika ili drugog lica u slučaju neposrednog napada. Bez obzira na izrazitu restriktivnost u normiranju mogućnosti primene vatrenog oružja, u pogledu ovih

normi postoji neusaglašenost sa odredbom istog zakona o zabrani nošenja (zabrana nošenja podrazumeva zabranu upotrebe!) vatrenog oružja unutar ustanove u kojoj se izvršavaju zavodske mere (čl. 92. ZMUKD), kao i sa odgovarajućim međunarodnim standardima koji predviđaju zabranu nošenja i upotrebe vatrenog oružja u svakoj ustanovi u kojoj se nalaze maloletnici (Havanska pravila, čl. 96).¹⁰

6. Osnovne karakteristike izvršenja kazne maloletničkog zatvora

Opšte karakteristike svrhe propisivanja i izricanja, uslova izricanja i odmeravanja ove kazne, tako i svrha izvršenja i obeležja izvršenja, ukazuju da kazna maloletničkog zatvora ima elemente kazne, ali istovremeno sadrži i karakteristike vaspitne mere. Osnovna obeležja izvršenja kazne maloletničkog zatvora ogledaju se u sledećem:

- *postojanje posebnih ustanova ili posebnih odeljenja za izvršenje* – kazna maloletničkog zatvora izvršava se u kazneno-popravnom zavodu za maloletnike, pri čemu se punoletna lica kojima je izrečena ova kazna, kao i maloletnici koji za vreme izvršenja kazne postanu punoletni, smeštaju u posebno odeljenje ovog zavoda. Kazna maloletničkog zatvora izrečena licima ženskog pola izvršava se u posebnom odeljenju kazneno-popravnog zavoda za žene. Osuđena lica kaznu izdržavaju, po pravilu, zajedno, a odvojeno samo ako to zahteva zdravstveno stanje osuđenog ili potreba osiguranja bezbednosti i održavanja reda i discipline;
- *omogućavanje obrazovanja, stručnog i radnog osposobljavanja* u skladu sa sposobnostima, sklonostima i dotadašnjem školovanju maloletnika, kao i u skladu sa mogućnostima kazneno-popravnog zavoda;
- *osnova postupanja sa osuđenim maloletnicima* – uključivanje u vaspitno korisno radno angažovanje uz odgovarajuću naknadu, omogućavanje i podsticanje veza maloletnika sa društvom izvan zavoda putem pisama, telefonskih razgovora, primanja poseta i odsustva, uključivanje u sportsku, kulturnu, umetničku, zabavnu aktivnost i osiguravanja uslova za vršenje verskog obreda predstavlja osnovu za postupanje sa maloletnicima u toku izdržavanja kazne maloletničkog zatvora; pravo osuđenog maloletnika na dopisivanje sa roditeljima, usvojiocem, staraoцем, (van)bračnim drugom, decom, braćom i sestrama ne može se ograničiti;
- *standardi stručnog rada* – stručna lica koja sprovode tretman maloletnika moraju posedovati posebna znanja iz oblasti pedagogije, psihologije i penologije;
- *starosni limit za boravak u kazneno-popravnom zavodu za maloletnike* – osuđeni na kaznu maloletničkog zatvora u kazneno-popravnom zavodu za maloletnike mogu ostati najduže do navršene dvadeset i treće godine, posle čega se premeštaju u neki od kazneno-popravnih zavoda u kojima punoletna lica izdržavaju

---

10 O., Perić, op. cit.

kaznu zatvora izrečenu za krivično delo. Izuzetno, maloletnik osuđen na kaznu maloletničkog zatvora može ostati u kazneno-popravnom zavodu za maloletnike i posle ovog perioda, ali najduže do navršene dvadeset i pete godine, ukoliko je to potrebno radi završavanja školovanja ili stručnog osposobljavanja, ili ukoliko ostatak neizdržane kazne nije veći od šest meseci;

- *pravo na sudsku zaštitu protiv mera i odluka upravnika kazneno-popravnog zavoda* – o zahtevu osuđenog na kaznu maloletničkog zatvora za sudsku zaštitu protiv odluka upravnika zavoda u kome izdržava kaznu odlučuje veće za maloletnike suda koji je sudio u prvom stepenu;¹¹
- *posebna vrsta pogodnosti* – osuđenom maloletniku koji se primerno ponaša i zalaže u učenju i na radu, upravnik može odobriti odsustvo dva puta u toku jedne godine, u trajanju do četrnaest dana, po pravilu u vreme kada se ne održava nastava, radi posećivanja porodice i drugih bliskih lica;
- *uslovni otpust* – lice kome je izrečena kazna maloletničkog zatvora sud može uslovno otpustiti već posle izdržane jedne trećine kazne, ako se na osnovu postignutog uspeha u izvršenju može očekivati da će se na slobodi dobro ponašati i da neće vršiti krivična dela; specifičnost uslovnog otpusta kod maloletnika je i u mogućnosti da sud uz uslovni otpust odredi i neku od mera pojačanog nadzora uz mogućnost primenjivanja jedne ili više odgovarajućih posebnih obaveza; postupak odlučivanja o uslovnom otpustu takođe ima određene posebnosti u odnosu na opšti postupak za puštanje na uslovni otpust;
- *shodna primena odredaba o izvršenju vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom i odredaba ZIKS-a o izvršenju kazne zatvora za izvršeno krivično*

---

11 Ovo pravo maloletnika nema istu sadržinu kao i pravo na sudsku zaštitu predviđenu ZIKS-om. Sudska zaštita prava osuđenih lica u smislu opšteg principa predstavlja uvek spoljašnji vid kontrole izvršenja kazne zatvora i ne sprovodi se odlučivanjem od strane organa koji su uključeni u izricanje i izvršenje krivične sankcije. Kao spoljašnji vid kontrole izvršenja kazne zatvora, sudska zaštita se ostvaruje u upravnom sporu koji se može pokrenuti i voditi protiv konačnih odluka kojima je osuđenom tokom izvršenja kazne zatvora ograničeno ili povređeno neko pravo utvrđeno zakonom. Odredbe ZMUKD su nejasne u pogledu pitanja šta se smatra konačnom odlukom kojom je neko pravo maloletnog osuđenika povređeno i na osnovu koje se može pokrenuti upravni spor, i ostvariti sudska zaštita. Obzirom da je kazna maloletničkog zatvora zavodska sankcija, čije izvršenje organizuje, sprovodi i nadzire Uprava za izvršenje zavodskih krivičnih sankcija (čl. 13. ZIKS), ima razloga da se maloletniku omogući žalba direktoru Uprave za izvršenje zavodskih sankcija, na odluku upravnika o pritužbi maloletnika, pri čemu odluka direktora Uprave ima karakter konačne odluke u drugom stepenu, protiv koje se može voditi upravni spor. Ovo pravo treba posebno normirati, jer se shodna primena odgovarajuće odredbe ZIKS-a ne podrazumeva, obzirom da je pravo maloletnika na žalbu povodom odluke o pritužbi regulisano kao pravo na sudsku zaštitu iz čl. 140. ZMUKD. Nema razloga da se mogućnost da se maloletnik obrati veću za maloletnike suda koji je sudio u prvom stepenu povodom mera i odluka upravnika zavoda u kome izdržava kaznu, ne zadrži i pored posebnog prava na žalbu direktoru Uprave, kao specifičnost izvršenja kazne maloletničkog zatvora, odnosno kao „veća mogućnost maloletnika da se neposredno obrati sudskoj instanci“.

delo jeste posledica činjenice da kazna maloletničkog zatvora sadrži i elemente kazne i elemente vaspitne mere. Naime, odredbe ZMUKD o izvršenju vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom kojima se uređuje upućivanje i prijem maloletnika, odlaganje i prekid izvršenja, razvrstavanje u vaspitne grupe, ishrana, pravo na posete, bavljenje fizičkom kulturom, mogućnost redovnog školovanja i disciplinsko kažnjavanje primenjuju se i na izvršenje kazne maloletničkog zatvora, dok se u svemu ostalom shodno primenjuju odredbe Zakona o izvršenju krivičnih sankcija kojima se uređuje izvršenje kazne zatvora izrečene za krivično delo.

7. Pomoć posle izvršenja zavodskih mera i kazne maloletničkog zatvora

Izvršenje zavodskih mera i kazne maloletničkog zatvora podrazumeva izdvajanje maloletnika iz sredine u kojoj je do tada živeo radi otklanjanja negativnih uticaja okoline i radi sprovođenja potrebnog programa postupanja i vaspitanja. Uključivanje maloletnika u svakodnevni život na slobodi, nakon izvršenja ovih mera najčešće stvara brojne teškoće. Sređivanje ličnih i porodičnih prilika, nastavak školovanja, pronalaženje zaposlenja i rešavanje materijalnih problema po izlasku iz ustanove, maloletnik teško može sam da reši. Iz tih razloga ZMUKD predviđa mere pomoći i normira posebne dužnosti organa starateljstva, ustanova u kojima je maloletnik bio na izvršenju, i roditelja maloletnika, kao i obavezu posebne brige prema maloletniku čije su porodične prilike nesredene. Još tokom trajanja zavodske mere ili kazne maloletničkog zatvora zakon obavezuje organ starateljstva da održava stalnu vezu sa maloletnikom, njegovom porodicom i ustanovom u koju je maloletnik smešten kako bi se maloletnik i njegova porodica što bolje pripremili za vraćanje maloletnika u raniju socijalnu sredinu i uključivanje u socijalni život. Zavod ili ustanova u kojoj se izvršavaju zavodske mere i kazneno-popravni zavod u kome se izdržava kazna maloletničkog zatvora dužni su da najmanje tri meseca pre otpuštanja maloletnika obaveste o tome njegove roditelje, odnosno druga lica sa kojima je maloletnik živeo, kao i nadležni organ starateljstva i da predlože mere koje treba preduzeti za prihvatanje maloletnika.

O povratku maloletnika u porodicu, roditelj, odnosno drugo lice sa kojim maloletnik živi, dužan je da obavesti nadležni organ starateljstva, čija je obaveza da maloletniku pruži potrebnu pomoć. Obaveza organa starateljstva da posebno brine o maloletniku bez roditelja, kao i o maloletniku čije su porodične i materijalne prilike nesredene naročito podrazumeva brigu o smeštaju, ishrani, nabavci odeće, lečenju, pomoć u sređivanju porodičnih prilika, završetak stručnog osposobljavanja i zaposlenje maloletnika.

8. Izvršenje mera bezbednosti izrečenih maloletnicima

Umesto mere obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi maloletniku se po pravilu izriče mera upućivanja u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje, ukoliko se u posebnoj ustanovi za lečenje i osposobljavanje može obezbediti čuvanje i lečenje maloletnika i time postići svrha te mere bezbednosti. Ako se čuvanje i lečenje maloletnika ne može obezbediti u posebnoj ustanovi za lečenje i čuvanje, mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi izvršava se u posebnom odeljenju zdravstvene ustanove određenom za maloletnike. Izvršenje mera bezbednosti izrečenih maloletniku regulisano je opštim odredbama, s tim što ZMUKD posebno naglašava da se izvršenje mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, obavezno lečenje alkoholičara i obavezno lečenje narkomana prilagođava uzrastu i ličnosti maloletnika.

9. Problemi u praksi

U slučaju vaspitnih mera upozorenja i usmeravanja, očekivano, najmanje problema ima u primeni sudskog ukora. Kada se radi o posebnim obavezama kao posebnoj, novoj, vrsti vaspitnih mera, primetno je da se najčešće i najuspešnije primenjuju samo dve posebne obaveze: posebna obaveza koja se odnosi na redovno pohađanje škole ili posla, kao i obaveza koja se odnosi na osposobljavanje za zanimanje koje odgovara njegovim sposobnostima i sklonostima. Primena ostalih posebnih obaveza skopčana je sa značajnim teškoćama. Širu i efikasniju primenu izvinjenja oštećenom kao posebne obaveze onemogućava nepostojanje liste ovlašćenih medijatora za krivične postupke, neprimenjivanje Zakona o medijaciji, kao i otežano stvaranje „dobre prakse primene” zbog nejasnih procenih određenja. Kod posebne obaveze naknade štete u okviru sopstvenih mogućnosti problem u primeni može da predstavlja procena štete, kao i potrebna obučena stručnih službi centara za socijalni rad u pogledu zaštite prava maloletnika pri realizaciji ove mere.

Pokazalo se da zdravstvene institucije u kojima se mogu realizovati posebna obaveza podvrgavanja ispitivanju i odvikavanju od zavisnosti, kao i obaveza uključivanja u pojedinačni ili grupni tretman imaju kriterijume rada, imaju stroga terapijska pravila, kao i pravilnike koji u nekim segmentima isključuju ili onemogućavaju realizaciju vaspitne mere. Zavisnici ili probatori psihoaktivnih supstanci koji nisu navršili 16 godina, u skladu sa internim pravilnicima, ne mogu da budu uključeni u tretman, dok stroga terapijska pravila lečenja bolesti zavisnosti tretmanom u dnevnoj bolnici zahtevaju izuzetan višemesečni angažman roditelja, koji nije moguće uskladiti sa obavezama redovnog zaposlenja roditelja.¹² Usmeni

---

12 O tome: Lj., Knežević-Tomašev, Lj., Marković, Problemi u izvršenju vaspitnih mera, Bilten Okružnog suda u Beogradu, broj 79/2009.

nalog maloletniku i roditeljima u vezi sa ovom obavezom nije dovoljan, jer je uočeno da se usmeni nalozi i uputstva dati na glavnom pretresu zaboravljaju. Posebna obaveza upućivanje maloletnika sa neuropsihijatrijskim problemima na pojedinačni ili grupni tretman uglavnom nije moguće realizovati zbog odbijanja zdravstvene institucije, zbog zaštite drugih maloletnih pacijenata, da primi maloletnika ukoliko postoji podatak o njegovoj agresivnosti ili o antisocijalnom ponašanju. Dodatni problem kod ovih mera stvara i činjenica da se najčešće ni u izreci rešenja uputstva i nalozi ne navode detaljno, kao i nedovoljna angažovanost organa starateljstva u praćenju ove mere.¹³

Od četiri predviđene vaspitne mere pojačanog nadzora, ne primenjuju se ili se veoma otežano primenjuju dve mere. Mera pojačanog nadzora u drugoj porodici se gotovo i ne izriče. U praksi ne postoje spiskovi specijalizovanih hraniteljskih porodica u kojima bi se mogla realizovati ova mera, nema kriterijuma za izbor takvih porodica i njihovu stručnu i materijalnu podršku. Izricanje ove mere u zaista minimalnom broju svodilo se na spremnost pojedinih srodničkih porodica da u hitnim situacijama prihvate maloletnika.¹⁴

Statistički podaci pokazuju da je, posle sudskog ukora, mera pojačanog nadzora od strane organa starateljstva u praksi najčešće primenjivana krivična sankcija za maloletnike. Realizaciju ove vaspitne mere ne prate značajniji problemi u pogledu uslova i organizacije.¹⁵

Vaspitna mera pojačanog nadzora uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika u praksi se za sada ne izriče zbog nepostojanja odgovarajućih institucija za njenu realizaciju. U ustanovama socijalne zaštite (presvega u domovima za decu bez roditeljskog staranja) nema uslova za primenu ove mere, dok ustanove u okviru školskog sistema (internati i đački domovi) ne razvijaju i ne nude posebne programe pogodne za maloletnike kojima bi se ova mera izrekla.¹⁶

U pogledu vaspitnih mera zavodskog karaktera praksa pokazuje da se samo mera upućivanja u vaspitno-popravni dom realizuje bez većih problema. Ova mera se kompletno realizuje u okviru Ministarstva pravde (Uprava za izvršenje zavodskih krivičnih sankcija), te verovatno iz tog razloga u izvršenju ove zavodske mere ima znatno manje problema nego u slučaju druge dve zavodske vaspitne mere.¹⁷

---

13 Ibid.

14 O., Perić, N., Milošević, I., Stevanović, Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima u Srbiji, Beograd, 2008, str. 132; Lj., Knežević-Tomašev, Lj., Marković, op. cit.

15 Republički zavod za statistiku, Saopštenje broj 345, god. LVIII, 9. 12. 2008. O., Perić, N., Milošević, I., Stevanović, op. cit, Beograd, 2008, str. 133.

16 O., Perić, N., Milošević, I., Stevanović, op. cit., str. 131. Lj. Knežević-Tomašev, Lj. Marković, op. cit. Vidi: A., Jugović, Socijalna zaštita i reforma maloletničkog pravosuđa, Novo krivično zakonodavstvo: dileme i problemi u teoriji i praksi. R., Radovanović, ur., Beograd, 2006, str. 507-519.

17 LJ., Knežević-Tomašev, LJ., Marković, Problemi u izvršenju vaspitnih mera, Bilten okružnog suda u Beogradu, broj 79/2009.

Teškoću u primeni zavodske vaspitne mere upućivanja u vaspitnu ustanovu predstavlja činjenica da u Srbiji samo dve ustanove, odnosno dva zavoda iz sistema socijalne zaštite (zavodi za vaspitanje dece i omladine u Beogradu i Nišu, dok Zavod za vaspitanje dece i omladine u Knjaževcu godinama ne razvija odgovarajuće programe, zbog čega i ne izvršava ovu vaspitnu meru) imaju i razvijaju programe potrebne za realizaciju zavodske vaspitne mere upućivanja u vaspitnu ustanovu.¹⁸ Osim nedovoljnih kapaciteta za realizaciju ove zavodske mere, kao problemi izvršenja pokazuju se pitanja pokrivanja troškova izvršenja mere, zatim visok stepen tolerancije nadležnih službi usled čega maloletnik lako može bez posledica da izbegne izvršenje ove mere, nerešena pitanja potrage u slučaju bekstva maloletnika iz ustanove, neorganizovani boravak tokom letnjih meseci školskog raspusta. Obzirom da se mera realizuje i u okviru Ministarstva za rad i socijalnu politiku, problem predstavlja i generalno nedovoljna usaglašenost stavova pravosudnog i socijalnog resora.¹⁹

Za realizaciju vaspitne mere upućivanja u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje u praksi ne postoje uslovi za realizaciju ove mere, jer ne postoji posebna ustanova za lečenje i osposobljavanje, odnosno ne postoji spremnost ustanova iz sistema socijalne zaštite da deo svojih kapaciteta opredele za rad sa maloletnicima kojima bi se izrekla ova zavodska mera. U retkim slučajevima, i kada postoji dobra volja odgovarajuće ustanove, nedostatak odgovarajućih programa otežava izvršenje mere.²⁰

Dodatno, treba imati u vidu i domaće „hronične“ probleme izvršenja krivičnih sankcija. Ustanove u kojima se izvršavaju krivične sankcije često su preopterećene, vaspitački kadar je deficitaran, a materijalni uslovi ne dozvoljavaju značajnija optimalnija rešenja mreže, lokacija i kategorizacije ustanova za izvršenje krivičnih sankcija. Uvođenje alternativnih mera u postupanju sa maloletnim prestupnicima, zahteva i dodatno obezbeđenje odgovarajućih uslova u kojima maloletnik zaista dobija negu i potrebnu pomoć za rešavanje svojih problema, a ne kažnjavanje i stigmatizaciju. Izgradnja alternativnih institucija ne podrazumeva obavezno i velika finansijska sredstva, jednako važno jeste i stvarno prihvatanje alternativnog pristupa u reagovanju na prestupništvo maloletnika u svim situacijama u kojima ima uslova za to. Finansijski problemi i nedostatak odgovarajućih ustanova koje su prilagođene boravku maloletnika jesu realnost, ali po shvatanju Evropskog suda za ljudska prava nisu validan i prihvatljiv argument na strani države. Svaka država pot-

---

18 O tome: O., Perić, N., Milošević, I., Stevanović, *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima Srbije*, Beograd, 2008, str. 134.

19 O., Perić, N., Milošević, I., Stevanović, op. cit., 2008, str. 135.

20 O., Perić, N., Milošević, I., Stevanović, op. cit., str. 136. LJ., Knežević-Tomašev, LJ., Marković, op. cit. Z., Ilić, *Kriminalitet mladih i reforma pravno-institucionalne zaštite u Srbiji*, Stanje kriminaliteta u Srbiji: pravna sredstva i reagovanje, 1. deo. Đ., Ignjatović, ur, Beograd, 2007. str. 296-

pisnica odgovarajućih dokumenata iz oblasti ljudskih prava i sloboda i maloletničkog pravosuđa dužna je da obezbedi i odgovarajuće institucije za izvršenje sankcija i mera u skladu sa sistemom mera i sankcija za koji se opredelila.²¹

10. Literatura

- Braithwaite, J., Setting Standards for Restorative Justice, *The British Journal of Criminology*, Vol.42, 2/2002.
- Bynum, J. E., Thompson, W. E., *Juvenile Delinquency, A Sociological Approach*, Boston, 2005.
- Ditertr, Ž., *Izводи iz najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava*, Beograd, 2003.
- Ignjatović, Đ., *Kriminologija*, Beograd, 2007.
- Ilić, Z., *Kriminalitet mladih i reforma pravno-institucionalne zaštite u Srbiji; Stanje kriminaliteta u Srbiji: pravna sredstva i reagovanje, 1. deo; Ignjatović, Đ., ur; Beograd, 2007.*
- Jugović, A., *Socijalna zaštita i reforma maloletničkog pravosuđa, Novo krivično zakonodavstvo: dileme i problemi u teoriji i praksi; Radovanović, R., ur; Beograd, 2006.*
- Knežević-Tomašev, Lj., Marković, Lj., *Problemi u izvršenju vaspitnih mera, Bilten Okružnog suda u Beogradu, broj 79/2009.*
- Newburn, T., *Youth, Crime, and Justice, The Oxford Handbook of Criminology*, ed. M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner, Oxford, 1997.
- Perić, O., *Komentar Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*, Beograd, 2007.
- Perić, O., Milošević, N., Stevanović, I., *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima u Srbiji*, Beograd, 2008.
- Soković, S., *Izvršenje krivičnih sankcija*, Beograd, 2008.
- Soković, S., Bejatović, S., *Maloletničko krivično pravo*, Kragujevac, 2009.
- Škulić, M., *Maloletničko krivično pravo*, Beograd, 2011.

11. Izvori

- Pravilnik o izvršenju vaspitnih mera posebnih obaveza, *Sl. Glasnik RS*, 94/2006.
- Pravilnik o kućnom redu Vaspitno-popravnog doma, *Sl. Glasnik RS*, 71/2006.
- Pravilnik o načinu vođenja kontrolnika i spisa izvršenja vaspitnih mera, *Sl. Glasnik RS*, 63/2006.

---

21 *Boumar v. Belgia* (1988), ECHR, 129/86; *D. G. v. Ireland*(2002), ECHR, 39474/98; Ž. Ditertr: *Izводи iz najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava*, Beograd, 2003.

- Uredba o osnivanju zavoda za izvršenje zavodskih sankcija u Republici Srbiji, Sl. Glasnik RS, 20/2006.
- Republički zavod za statistiku, Saopštenje broj 345, god. LVIII, 9. 12. 2008.
- Sudski poslovnik, Sl. Glasnik RS, 65/2003.
- Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Sl. Glasnik RS, 85/2005.

*

*

*

Snežana Soković, Ph D
Full Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac

MAIN FEATURES AND ENFORCEMENT OF CRIMINAL SANCTIONS FOR JUVENILE OFFENDERS

Special characteristic of the position of juveniles in criminal law are criminal sanctions. They represent a completely separate system main feature of which is a wide range of criminal sanctions, primarily of educational character, including a significant amount of activities that provide care and protection for juvenile offenders. The punishment of juvenile imprisonment is applied minimally and by ways of exception, with significantly extended educational contents. Moreover, measures of alternative character tend to be considered as more important. However, the major and the most serious problems related to criminal sanctions for juveniles appear in the phase of their enforcement. It is possible to apply only one third of prescribed educational measures, which significantly reduces other advantages and benefits of educational measures that would provide a high level of individualization in the process of their application along with a more certain and efficient accomplishment of the purpose of educational measures. The possibility to combine special obligations and intense supervision in accordance with the needs of each juvenile offender has been significantly diminished, as well as adequate replacement of one educational measure with another. That is the reason why

choosing an appropriate criminal sanctions for juvenile offender in judicial practice often depends more on the existence of actual possibilities for the enforcement of the imposed measure than on the requirements of the criminal procedure and the needs of the juvenile offender. The causes for the disharmony between great potential of criminal sanctions for juveniles and actual conditions for their enforcement are not of normative character. Legal nature of these causes is neither substantial nor procedural, and, therefore, it should not be expected that the actual condition will be improved de lege ferenda, solely by the announced alterations of the Law on Juvenile Offenders and Criminal - Legal Protection of Juveniles.

Key words: *educational measures, juvenile imprisonment, enforcement, custodial educational measures,*